

ก. ความเป็นมาของปัญหา

พระทันตธาตุ (Tooth Relic) หรือที่รู้จักอีกชื่อหนึ่งว่า พระเขี้ยวแก้ว ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วิหารพระทันตธาตุ เมืองแคนดี้ (Kandy) ประเทศศรีลังกา เป็นพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นที่เคารพสักการบูชาของพุทธศาสนิกชนในนานาประเทศ เช่น ประเทศพม่าและไทย เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศศรีลังกา พุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างก็พากันสักการบูชาพระทันตธาตุสืบทอดกันมามิได้ขาด พระเจ้าแผ่นดินในประเทศศรีลังกา ส่วนใหญ่เป็นพุทธมามกะ แต่ละพระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในองค์พระทันตธาตุเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะย้ายเมืองหลวงหรือแม้จะสร้างเมืองหลวงขึ้นใหม่ที่ใด ๆ ก็ตาม สิ่งที่จะต้องมีการมีที่สถิตที่เมืองนั้นคือ วิหารพระทันตธาตุ จึงกล่าวได้ว่า พระทันตธาตุนั้น เป็นปูชนียวัตถุที่มีความสำคัญต่อบ้านเมืองของพุทธศาสนิกชนศรีลังกา มาตั้งแต่โบราณกาล ดร.สุภาพรรณ ฃ บางช่วง ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระทันตธาตุที่มีต่อพุทธศาสนิกชนชาวศรีลังกาไว้ว่า "ทุก ๆ ปี รัฐบาลประเทศศรีลังกาจะเปิดให้ประชาชนเข้าชม ก็จะมีคนหลั่งไหลจากทั่วประเทศมาชุมนุมเข้าแถวคอย แม้จะเป็นเวลานานเพียงใดก็ตาม เพื่อมีโอกาสนมัสการพระทันตธาตุอย่างใกล้ชิดถือว่าเป็นกุศลแก่ชีวิต"¹

¹สุภาพรรณ ฃ บางช่วง, "ประวัติวรรณคดีบาลีในอินเดียและลังกา" (เอกสารคำสอน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 446.

พุทธศาสนิกชนชาวลังกาเชื่อว่า พระตันตชาตุนั้นเป็นพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง จึงมีความเคารพสักการะในองค์พระตันตชาตุนั้นอย่างยิ่งเสมือนว่า พระตันตชาตุนั้น คือองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อบังค่างพระชนมอยู่ พระสังฆนายกวัฑฒนาราม และอุโปสถาราม เมืองสิงขัมพนคร (เมืองแคนคิ) ประเทศศรีลังกา ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระตันตชาตุนั้นในสมณสันเทศ ที่มีมาถึงประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2385 มีใจความว่า

ในเมืองสิงขัมพนคริวัชณะนี้ อลงกตงามคือ คังมณเฑียรทิพยัม แห่งเทพยคามี่ที่สำคัญอันหนึ่ง คือพระตันตชาตุนแห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใญ่ประดิษฐานไว้ในห้องสุวรรณภูมิ อันตั้งอยู่ในฉะอบประคัมแก้ว 7 ชั้น ตั้งอยู่บนพุทธอาสนอันประเสริฐถูกอุ้งควายแก้วต่าง ๆ อันนายช่างนิรมิตควยคือ ควยสุวรรณมณีมุกควมีราคาอันมีใญ่อยู่ภายในห้องอันประเสริฐแห่งปราสาท 2 ยอด อันพระตันตชาตุนองคินเคียวนี้ชาวสิงขัมพณินั้นถือยิ่งนัก คังองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันทรงพระชนมอยู่กับเราเป็นนิตยเหมือนกัน²

คัมภีร์ทางพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทหลายเล่ม ได้กล่าวถึงพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งคงเหลืออยู่ภายหลังจากที่พวกมัลลกันทรียได้ถวายพระเพลิงพุทธสรีระแล้วว่า พระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี 2 ประเภท ได้แก่ วิปปฏิณณชาตุน คือพระบรมสารีริกธาตุที่แยกกระจายเป็นองค์เล็กองค์น้อย มี 16 ทะนาน โทณพราหมณได้แบ่งเป็น 8 ส่วน แบ่งให้แกกันทรีย 8 เมืองที่มาขอ เพื่อที่จะนำไปบรรจุไว้ในพระสถูปเจดีย์ที่จะสร้างขึ้นไว้เพื่อสักการบูชาในเมืองของตน อีกประเภทหนึ่งได้แก่ นวิปปฏิณณชาตุน คือ พระบรมสารีริกธาตุ

² สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาคำวรงราชานุภาพ, เรื่องการประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2513), หน้า 380. (การสะกตการันต์คงไว้ตามหนังสือที่อ้างถึง)

ที่ไม่แยกกระจายมี 7 องค์ คือ พระเชี้ยวแก้ว 4 องค์ พระรากขวัญ 2 องค์ พระอุณหิส 1 องค์

ในบรรคานวิปกิจฉาตทั้ง 7 องค์นั้น พระทันตธาตุหรือพระเชี้ยวแก้ว 4 องค์ นี้ว่ามีความสำคัญมากที่สุด เพราะคัมภีร์สำคัญของพุทธศาสนาใดแก คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์ประเภทพงศาวดาร ไคกลาวถึงและให้รายละเอียดเป็นเชิง ประวัติไว้ว่า พระทันตธาตุแต่ละองค์นั้นมีผู้ได้นำไปประดิษฐานเพื่อสักการบูชา ณ ที่ไหนบ้าง

ในมหาปริณิพพานสูตร มหาวรรค ชีวมินิกาย พระสุตตันตปิฎกตอนที่กล่าวถึงการ แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งพระอานนท์เถระเป็นผู้เลากัดและในพุทธวงศ์ ชุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก ตอนชาตภาษนียกถา ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสเล่าเรื่องวงศ์แห่งพระพุทธเจ้า ให้พระสารีบุตรเถระฟังก็ ไคกลาวถึงพระทันตธาตุ มีเนื้อความตรงกันว่า พระทันตธาตุ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามี 4 องค์ องค์หนึ่งท้าวสักกเทวราชนำไปบูชาบนสวรรค์ชั้น ดาวดึงส์ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่เมืองคันธาระ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่เมืองกาลิงค์ ส่วนอีกองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่เมืองนาคบุรี³

³ สยามมรรคสุต เตปิฎก สุตตันตปิฎก ชีวมินิกายสุต มหาวคโค (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พาณิชย์กุล, 2470), หน้า 194.

เอกา ที ทาฐา ตีเทเวตี ปุชิตา

เอกา ปน คนุชารปุเร มหิยุยติ

กาลิงครณฺเฑ วิชิตะ ปุเนกั

เอกั ปน นาคราชา มเทนฺติ ฯ

สยามมรรคสุต เตปิฎก สุตตันตปิฎก ชุททกนิกายสุต อปทานสุต ทุติโย ภาโค พุทฺทวโส จริยาปิฎกั (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พาณิชย์กุล, 2470), หน้า 548.

เอกา ทาฐา ตีทสปุเร

เอกา นาคปุเร อุ

เอกา คนุชารวิสเย

เอกา กาลิงคราชีโน ฯ

ในคัมภีร์อรรถกถาสุมังคลวลาลินี ภาค 2 พรรณนามหาพรรค ตอนขยาย
 ความมหาปริณิพพานสูตร กล่าวถึงนิปปักคณาจารย์ที่มีพระทันตธาตุ 4 องค์ พระรากขวัญ
 2 องค์ และพระอุณห์สี 1 องค์ ตรงกับในคัมภีร์พระไตรปิฎก ทั้งนี้คัมภีร์อรรถกถา-
 สุมังคลวลาลินีได้อธิบายเพิ่มเติมเรื่อง ขนาด สัณฐาน สี ของพระบรมสารีริกธาตุที่
 แยกกระจายไว้ว่า พระบรมสารีริกธาตุประเภทนี้มี 3 สี คือ สีจุกอกมะลิหนึ่ง
 สีจุกแก้วมุกดาที่เจียรระไนแล้วหนึ่ง และสีจุกงทองคำหนึ่ง และมี 3 ขนาด คือ
 ขนาดเล็ก ประมาณเท่าเมล็ดพันธุ์ผักกาด ขนาดกลาง ประมาณเท่าเมล็ดข้าวสาร
 หักครึ่ง ขนาดใหญ่ ประมาณเท่าเมล็ดถั่วเขียวผ่าซีก⁴

นอกจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันโดย
 ทั่วไปแล้ว คัมภีร์ประเภทพงศาวดารคือ ตำนานมูลศาสนา ชินกาลมาลีปกรณ์
 และศาสนวงศ์ ก็กล่าวถึงพระทันตธาตุตรงกับเนื้อความในพระสุตตันตปิฎกว่า
 พระทันตธาตุมี 4 องค์ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ องค์หนึ่ง
 ประดิษฐานอยู่ที่เมืองคันธาระ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ที่เมืองนาคบุรี และอีกองค์หนึ่ง
 ประดิษฐานอยู่ในเมืองกาลิงค์⁵

⁴ สุมังคลวลาลินียา นาม ทีฆนิกายกถกถาย ทติโย ภาโค มหาค-
ความณา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไท, 2463), หน้า 271.

⁵ แสง มนวิฑูร (ผู้แปล), ชินกาลมาลีปกรณ์ (พระนคร: มิตราการพิมพ์,
 2510), หน้า 49.

แสง มนวิฑูร (ผู้แปล), ศาสนวงศ์หรือประวัติศาสนา (พระนคร:
 ม.ป.ท., 2506), หน้า 205.

ในคัมภีร์มหาวงศ์พงศาวดารลังกา ซึ่งพระมหานามรจนามือ
พ.ศ. 970 ได้กล่าวถึงการนำพระหัตถ์ของคัมภีร์ที่ประดิษฐานอยู่ที่แคว้นกาลิงคมา
ประดิษฐานในประเทศลังกา ดังปรากฏข้อความว่า

ในปีที่ 9 แห่งรัชกาล (ของพระเจ้าสิริเมฆวัณณะ) นางพรหมณีผู้หนึ่ง
ได้อัญเชิญพระหัตถ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจากแคว้นกาลิงคมายัง
ลังกาที่ทวีป (เมืองอนุราชบุรี) พระราชาพระองค์นั้นรับพระหัตถ์จากนั้น
แล้วได้อวยเครื่องสักการบูชาอันสูงสุด เป็นอนุกรมประตวรแคงคพระ
หัตถ์จากคัมภีร์มหาวงศ์พงศาวดารลังกา พระองค์อัญเชิญพระ
หัตถ์จากประดิษฐานไว้ในพระอุโบสถอันงามคองคองงาม ซึ่งเป็นราช
พัสดุที่พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะโคตรังโหสรังโหว พระราชา (พระ
เจ้าสิริเมฆวัณณะ) โปรดให้สร้างเรือนพระธรรมจักรขึ้นแล้วประดิษฐาน
พระหัตถ์จากไว้ในเรือนพระธรรมจักรนั้นตั้งแต่นั้นมา ชาวพระนครพา
กันเรียกเรือนนั้นว่า "เรือนพระมหาธาตุ"⁶

⁶Wilhelm, Geiger, Cūlavamsa Vol.I (London: Humphrey
Milford, 1925), pp.7-8.

นวมเม คสูส วสุสมุหิ	มหาธาตุ มเหสีโน
พราหมณี กัจ อาทาย	กาลิงคมหา อิชานยิ ๗
มหาธาตุสูส วสุสมุหิ	วสุเตน วิชินา ส ค
คเหตวา พหุมาเนน	กศวา สมุมาน อุตคัม ๗
ปฏชิปิตวา กรณฺณมุหิ	วิสุทฺชยลิกฺกพเว
เทวานมฺปิยติสฺเสน	ราชาวตฺถมุหิ กาวีเต ๗
ชฺมมจกฺกภูเย	เคเห วุชฺชยิตฺถ มหิปปติ
คฺค ปฏฺฐาย ค	เคห มหาธาตุสมฺม อหุ ๗

เมื่อพุทธศาสนาในลังกาเผยแผ่ไปสู่ประเทศต่าง ๆ คติการบูชาพระรัตนชาตุก็ได้เผยแผ่เข้าไปเป็นคตินิยมของพุทธศาสนิกชนในประเทศเหล่านั้นด้วย สำหรับประเทศไทยในสมัยสุโขทัยมีหลักฐานกล่าวถึงพระรัตนชาตุในศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 2 วรรคศรีชุม ซึ่งจารึกประมาณ พ.ศ. 1900 ในรัชสมัยของพระมหาธรรมราชาลิไท มีใจความว่า สมเด็จพระศรีศรีรัตนราชจุฬามณี ได้อัญเชิญพระศรีรัตนมหาธาตุ พระค้ำฟ้าธาตุ และพระรัตนชาตุ จากลังกาทวีปมาประดิษฐานไว้ในมณฑลวรรคศรีชุม⁷

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อประมาณ พ.ศ. 2295 พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้รับพระราชสาสน์จากพระเจ้ากติกสิริราชสิงหะ แห่งลังกาทวีป ขอคณะสงฆ์จากกรุงศรีอยุธยาไปฟื้นฟูและอุปสมบทให้แก่กุลบุตร เพราะในเวลานั้นพระพุทธรูปในลังกาทวีปเกือบสูญสิ้นไปแล้ว หากพระสงฆ์มีได้มีสามเณรเหลืออยู่เพียงไม่กี่รูป พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศจึงโปรดให้ส่งคณะสงฆ์ไปช่วยฟื้นฟูพุทธศาสนาในลังกาทวีป คณะสงฆ์ที่ไปประกอบคณาภิษุ 18 รูป และสามเณร 8 รูป มีพระอุบาลีเป็นประธาน ได้ช่วยอุปสมบทกุลบุตรชาวลังกาเป็นจำนวนมาก พระพุทธรูปแบบสยามวงศ์หรืออุบาลีวงศ์จึงได้ตั้งมั่นในลังกามาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ใน พ.ศ. 2298 พระภิกษุที่ไปช่วยฟื้นฟูพุทธศาสนาในลังกาทวีปบางรูปได้เดินทางกลับกรุงศรีอยุธยา ในโอกาสนี้พระเจ้ากติกสิริราชสิงหะ แห่งลังกาได้โปรดให้ราชทูตอัญเชิญพระราชสาสน์และเครื่องบรรณาการพร้อมทั้งพระรัตนชาตุจำลอง 1 องค์ พระแก้ว 1 องค์ ใช้เวลาเดินทาง 1 ปี มาถึงกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. 2299 พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศได้จัดขบวนแห่ไปรับพระรัตนชาตุจำลองและพระแก้ว แล้วอัญเชิญไปประดิษฐานในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จัดให้มีงานฉลองสมโภชตลอด 3 วัน⁸ แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่มีหลักฐานว่าในปัจจุบันพระรัตนชาตุองค์นั้นประดิษฐานอยู่ ณ ที่ใด

⁷ คณะกรรมการพิจารณาและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ สำนักนายกรัฐมนตรี, ประชุมศิลาจารึก ภาคที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521), หน้า 53.

⁸ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, การประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป, หน้า 183, 208.

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ประเทศไทยกับประเทศลังกามีการติดต่อกันมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา เพราะการคมนาคมสะดวกขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 2 พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาใครจะบูชาพระเจดีย์สถาน พร้อมทั้งใครจะทรงทราบข่าวคราวพุทธศาสนาในศรีลังกาควย จึงได้ส่งคณะสงฆ์ 8 รูป โดยมีพระมหาจันเป็นหัวหน้าไปลังกาทวีป พระมหาจันได้พยายามขอจำลองพระทันตธาตุหลายครั้ง แต่ทางลังกาไม่อนุญาต เมื่อคณะสงฆ์คนนั้นจะเดินทางกลับ "มหาอำมาตย์ที่มาส่งจึงได้มอบพระทันตธาตุจำลองควยขึ้นให้มหาจัน"⁹ ปัจจุบันไม่มีหลักฐานว่าพระทันตธาตุจำลององค์นี้ประดิษฐาน ณ ที่ใด

มีหลักฐานกล่าวถึงพระทันตธาตุในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม 4 มีพระภิกษุลังกาทวีป 3 รูป นำพระบรมสารีริกธาตุเข้ามาถวาย คือ พระสุนทรศีลเสฎระ ไดถวายพระบรมสารีริกธาตุ บรรจุในเจดีย์ทองคำสูง 7 นิ้ว พระขัมมบุตรเถระถวายพระทันตธาตุจำลองทำควยแก้ว พร้อมทั้งเจดีย์บรรจุสูง 9 นิ้วครึ่ง พระขัมมานันทเถระถวายพระบรมสารีริกธาตุ บรรจุในเจดีย์ทองคำตั้งไวบนข้างซึ่งทำควยไม้คำ¹⁰

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 361.

¹⁰ "พระสงฆ์ลังกาเข้าเฝ้า" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 4 (แผ่นที่ 3 วันพฤหัสบดี แรม 8 ค่ำ ปีกุนนพศก 1249 นำเบอร์ 275); 276.

ในปี พ.ศ. 2433 รัชกาลที่ 5 ทรงปรารถนาไว้ในราชกิจจานุเบกษา ว่า แรกก่อนมีประชาชนไปนมัสการพระเจดีย์ที่พระบรมบรรพต วัดสระเกษ ในฤดูน้ำหลากทุกปี มีการละเล่นเอ๊กเกริกกรีกครั้น ประเพณีนี้ได้ยกเลิกไป ทรงมีพระราชประสงค์จะรื้อฟื้นให้ในงานนักขัตฤกษ์ เช่น แรกก่อน "จึงได้พระราชทานพระทันตธาตุซึ่งจำลองมาแต่สิ่งหล่อประเทศ ไปประดิษฐานในคูหาพระเจดีย์ยอดบรมบรรพต"¹¹

หลังจากนั้นได้ให้ประชาชนบูชาพระเจดีย์และมีการเฉลิมฉลองเป็นงานนักขัตฤกษ์ในวันเพ็ญเดือน 12 ทุกปี ประเพณีนี้ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

เนื่องด้วยพระทันตธาตุมีความสำคัญเป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนอย่างสูงสุดดังกล่าวนักปราชญ์ชาวลังกาจึงรจนาเรื่องราวพระทันตธาตุขึ้นเป็นภาษาบาลี ไคแก ทาฐาชาตวงสะ และทาฐาวงสะ เมื่อพระสงฆ์ชาวลังกานำพระพุทธรูปเข้ามาเผยแผ่ในประเทศไทย คงจะได้นำเรื่องราวพระทันตธาตุเข้ามาด้วย และต่อมา ภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถทางภาษาบาลีในภาคเหนือของประเทศไทย ได้เรียบเรียงรจนาเรื่องราวพระทันตธาตุขึ้นเป็นภาษาบาลี โดยอาศัยเนื้อความจากคัมภีร์ของลังกา คัมภีร์พระทันตธาตุที่รจนาขึ้นในประเทศไทยนี้ คงจะได้รับความนิยมแพร่หลายมากพอสมควร จึงได้มีการถ่ายถอดและคัดลอกสืบต่อกันไป ทั้งที่เป็นอักษรลานนา อักษรอมฤ และอักษรขอม

ปัจจุบันคัมภีร์ดังกล่าวนี้ ได้เก็บรักษาไว้ที่หอพระมณเฑียรธรรมในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และที่หอสมุดแห่งชาติ ยังไม่มีการตรวจสอบชำระ จึงควรที่จะนำคัมภีร์ดังกล่าวมาตรวจสอบชำระแปลเป็นภาษาไทยและศึกษาเชิงวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อได้ทราบความเป็นมาและประวัติของคัมภีร์ ประวัติผู้รจนา สำนวนภาษา คติความเชื่อในพระทันตธาตุ และประเพณีการนมัสการพระทันตธาตุของพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาท

¹¹ "การฉลองพระธาตุที่บรมบรรพต" ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 7 (แผ่นที่ 39 วันที่ 28 ธันวาคม รัตนโกสินทร์ศก 109 หน้าเบอร์ 343): 345.

ข. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องพระทันตธาตุ ยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ส่วนใหญ่จะมีเอกสารเล่าเรื่องเกี่ยวกับพระทันตธาตุที่ผู้เขียนได้พบเห็นด้วยตนเอง เช่น

จดหมายเหตุแห่งพทธอาณาจักร¹² ของพระภิกษุฟาเหียน ระหว่างปี พ.ศ. 942-957 ได้กล่าวถึงพิธีแหพระทันตธาตุให้ประชาชนไดนมัสการอย่างใกล้ชิด เรื่องประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป¹³ ได้กล่าวถึงการประติษ-

ฐานพระพุทธรูปศาสนาแบบสยามวงศ์ในลังกา และความสำคัญของพระทันตธาตุ อันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธในลังกา เมื่อคณะสงฆ์ไทยไปถึงลังกาก็ จะเดินทางกลับประเทศไทยก็ สิ่งที่ขาดมิได้ก็คือการไปนมัสการพระทันตธาตุก่อน นอกจากนั้นยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะ สี และประเพณีการแหพระทันตธาตุในระหว่างปี พ.ศ. 2295-2299 ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับพระทันตธาตุจำลองที่พระเจ้ากิตติสิริราชสิงหะส่งมาถวายพระเจ้าอู่หิวบรมโกศ และการจัดขบวนแหพระทันตธาตุจำลองจากปากน้ำไปยังกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย

เรื่องพระเขี้ยวแก้ว¹⁴ ได้กล่าวถึงประวัติของพระทันตธาตุโดยสังเขป และความสำคัญของพระทันตธาตุที่ประเทศพม่าติดต่อกับเพื่อนบ้านไปสักการบูชาในบ้านเมืองของตน แสดงให้เห็นความเคารพอย่างสูงและความจงรักภักดีต่อองค์พระทันตธาตุของชาวพุทธในลังกา เมื่อถูกรุกรานจากต่างชาติ

¹² พระยาสุรินทรภักขี (บุญแปล), จดหมายเหตุแห่งพทธอาณาจักร (พระนคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2506), หน้า 196-199.

¹³ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, การประติษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป (พระนคร: ม.ป.ท., 2513), หน้า 183-185.

¹⁴ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5, เรื่องพระเขี้ยวแก้ว (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2469), หน้า 5, 20, 43.

เรื่องไปลังกาทวีป¹⁵ ไคกล่าวถึงความสำคัญของพระทันตธาตุว่าชาวต่างประเทศทุกคนที่ไปลังกาจะต้องไปนมัสการ ตลอดจนลักษณะ สี และขนาดขององค์พระทันตธาตุ

เที่ยวเมืองลังกา¹⁶ ไคกล่าวถึงคานโบราณคดีและความสำคัญของพระทันตธาตุที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนศรีลังกา

ไปสืบพระศาสนาในลังกา¹⁷ ไคกล่าวถึงเจดีย์สถานในศรีลังกาและพิธีการแห่พระทันตธาตุ ที่ผู้เขียนได้เห็นในขณะนั้น

พระพุทธศาสนาในศรีลังกา¹⁸ ไคให้รายละเอียดเกี่ยวกับพระทันตธาตุหลายประการ คือประวัติการดูแลรักษา ความสำคัญ ประเพณีการแห่และการจัดขบวนแห่ ทั้งความสำคัญของการจัดขบวน

ลังกาในทัศนะของชาวเจ้า¹⁹ ไคกล่าวถึงความศรัทธาของพระเจ้าแผ่นดินที่มีต่อองค์พระทันตธาตุ

¹⁵ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องไปลังกาทวีป (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนาการ, 2469), หน้า 16.

¹⁶ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, เที่ยวเมืองลังกา (พระนคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511), หน้า 70-71.

¹⁷ จานงค์ ทองประเสริฐ, ไปสืบพระศาสนาในลังกา (กรุงเทพมหานคร: การพิมพ์พระนคร, 2514), หน้า 140.

¹⁸ ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร, พระพุทธศาสนาในศรีลังกา (กรุงเทพมหานคร: มหাজุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 199.

¹⁹ พระมหาหัตถ์ คาวเรือง, ลังกาในทัศนะของชาวเจ้า (พระนคร: อักษรสัมพันธ์, 2498), หน้า 345.

ตำราพระชาติและไพบูลย์ชาพระของเกากัมเบ็คเตล็ด²⁰ ไคกลาวถึง
ลักษณะ สันฐาน สี มีภาพประกอบ และกล่าวถึงสถานที่ ที่พระตันตชาตุประดิษฐานอยู่
ตลอดทั้งกล่าวถึง ลักษณะ สันฐาน ของพระบรมสารีริกธาตุ และพระธาตุของพระ
อรหันตอิกควย

ตำนานพระบรมชาติโดยสังเขป²¹ ไคกลาวถึงความหมายของพระบรม-
สารีริกธาตุ 2 องค์ ที่ประดิษฐานในลังกาทวีป

คัมภีร์ Cūlavamsa Vols. I, II²² ไคกลาวถึงประวัติของพระตันต-
ชาตุโดยสังเขปและพิธีเฉลิมฉลองพระตันตชาตุ

The Pali Literature of Ceylon²³ ไคกลาวถึงประวัติคัมภีร์และ
ผู้แต่งคัมภีร์ตลอดทั้งประวัติของพระตันตชาตุโดยสังเขป

²⁰ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปริชา, ตำราพระชาติและไพบูลย์
พระบูชาของเกากัมเบ็คเตล็ด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สยามราษฎร์, 2466), หน้า 4-12.

²¹ วิเชียร บำรุงผล, ตำนานพระบรมชาติโดยสังเขป (กรุงเทพมหานคร:
การพิมพ์พาณิชย์, 2507), หน้า 6-10.

²² Wilhelm Geiger, Cūlavamsa Vol. I. (London: Luzac &
Co., Ltd., 1925), p.7.

Wilhelm Geiger, Cūlavamsa Vol. II. (London: Luzac &
Co., Ltd., 1925), pp.21-43.

²³ G.P. Malalasekera, The Pali Literature of Ceylon
(Colombo: M.D. Gunasena & Co., Ltd., 1958), p.66.

The Odyssey of the Tooth Relic²⁴ ได้กล่าวถึงการอัญเชิญพระทันตธาตุไปบูชาในสถานที่ต่าง ๆ ตามภาวะเหตุการณ์ของบ้านเมืองในประเทศศรีลังกา

The Kandy Esala Perahera²⁵ กล่าวถึงประเพณีการนมัสการและการจัดขบวนแห่พระทันตธาตุในเกื่อนอาสาฬหะที่เมืองแคนดี้

The Dāthāvamsa²⁶ ในคำนำของท้าววังสะโตกกล่าวถึงการประดิษฐานและความสำคัญของพระทันตธาตุในประเทศศรีลังกา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของประเทศศรีลังกาพอ ๆ กับเรื่องมหาวงศ์และที่ปวงศ์

²⁴H.S. Zylva, The Odyssey of The Tooth Relic (Colombo: Co., Ltd., 1928), pp.21-30.

²⁵Sir Richard Aluwinhare, The Kandy Esala Perahera (Colombo: M.D. Gunasena & Co., Ltd., 1981), pp.1-31.

²⁶Bimala Charan Law, The Dāthāvamsa (Lahore: The Punjab Sanskrit Book Depot, 1925), pp.VI-XVII.

ค. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบชำระต้นฉบับตัวเขียน ภาษาบาลี อักษรขอม และอักษรมอญของคัมภีร์ตันตชาตุนิธาน ที่เก็บรักษาไว้ที่หอพระมณเฑียรธรรม ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และที่หอสมุดแห่งชาติ ให้ได้ต้นฉบับที่ถูกต้องและใกล้เคียงกับต้นฉบับเดิม.
2. เพื่อแปลคัมภีร์ตันตชาตุนิธานที่ตรวจสอบชำระแล้วเป็นภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ประวัติคัมภีร์ ประวัติผู้รจนา เนื้อหา ส่วนวนภาษาของคัมภีร์ตันตชาตุนิธาน
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อถือในเรื่องพระตันตชาตุนิธาน และประเพณีการสักการบูชาพระตันตชาตุนิธานของพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาท

ง. ขอบเขตของการวิจัย

คัมภีร์ตันตชาตุนิธาน ที่นำมาตรวจสอบชำระนั้น สํารวจพบที่หอสมุดแห่งชาติ จำนวน 9 ฉบับ และขอพระราชทานพระราชนุญาตสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามราชกุมารี เข้าศึกษาค้นคว้าที่หอพระมณเฑียรธรรม ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และได้พบคัมภีร์ดังกล่าว จำนวน 2 ฉบับ รวมเป็น 11 ฉบับ ทั้ง 11 ฉบับนี้มีเนื้อหาตรงกัน และมีความยาวเท่ากัน คือมีความยาวฉบับละ 2 ภูเก็ต 24 ไลน์ ผู้วิจัยจึงนำคัมภีร์ตันตชาตุนิธานทั้ง 11 ฉบับนี้มาตรวจสอบชำระ แปลเป็นภาษาไทย ศึกษาวิเคราะห์ประวัติคัมภีร์ ประวัติผู้รจนา เนื้อหา ส่วนวนภาษา ขอบกพรองในการจาร คติความเชื่อถือในเรื่องพระตันตชาตุนิธานและประเพณีการสักการบูชาพระตันตชาตุนิธานของพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาท

จ. วิธีดำเนินการวิจัย

1. รวบรวมคัมภีร์ทันตชาตุนิธาน ภาษาบาลี อักษรขอม และอักษรมอญ
เท่าที่คนพบที่หอพระมนเทียรธรรม ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และที่หอสมุดแห่งชาติ
2. ปรับวรรคคัมภีร์ทันตชาตุนิธาน ภาษาบาลี อักษรขอมและอักษรมอญ
เป็นอักษรไทย
3. ตรวจสอบชำระคัมภีร์ทันตชาตุนิธาน โดยใ้ฉบับของใหญ่ รัชกาล
ที่ 1 ซึ่งเป็นฉบับหลวงเป็นหลักในการตรวจสอบชำระ เนื่องจากต้นฉบับได้รับการ
ตรวจทานอย่างดี จารึกดี จารตกน้อย
4. แปลคัมภีร์ทันตชาตุนิธาน ที่ตรวจสอบชำระแล้วเป็นภาษาไทย
5. ศึกษาวิเคราะห์ประวัติคัมภีร์ ประวัติผู้รจนา เนื้อหา ส่วนวน ภาษา
ขอบกพร่องในการจาร คติความเชื่อในเรื่องพระทันตธาตุ และประเพณีการนมัสการ
พระทันตธาตุของพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาท

ฉ. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ได้คัมภีร์ทันตชาตุนิธาน ที่มีข้อความถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งคำแปล
เป็นภาษาไทย
2. ได้ทราบประวัติคัมภีร์ ประวัติผู้รจนา และที่มาของเรื่องพระทันตธาตุ
3. ได้ทราบประเพณีการสักการบูชาพระทันตธาตุ ของพุทธศาสนิกชน
ฝ่ายเถรวาท
4. ได้ทราบคติความเชื่อถือในเรื่องพระทันตธาตุ และอิทธิพลของ
พระทันตธาตุที่มีต่อพุทธศาสนิกชนฝ่ายเถรวาท
5. ทำให้คัมภีร์นี้แพร่หลายเป็นที่รู้จักยิ่งขึ้น ทั้งเป็นมรดกอันสำคัญใน
พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท